

«Ἡδονὴν ἐσιτούμην»

Ξαναδιαβάζοντας την Παραβολή του Ασώτου (Λουκά, κεφ ιε', στίχοι 11-32).

Σύνοψη

Συνηθίζεται να διαβάζουμε την λεγόμενη Παραβολή του Ασώτου ως την ιστορία ενός αμαρτωλού γιού που τον συγχωρεί ο φιλεύσπλαχνος Πατέρας. Προκύπτει όμως έτσι μια σειρά ερωτημάτων, όπως για παράδειγμα αυτό της πιθανής αδικίας επί του μεγαλύτερου γιού, αλλά και του κατά πόσον η στάση που κρατάει ο πατέρας μπορεί και πρέπει να είναι γενικεύσιμη (να γίνει γενικός κανόνας).

Εδώ προτείνω μια ανάγνωση η οποία είναι δεκτική της στάσης καθενός των πρωταγωνιστών και συνεπώς διαφέρει από τη συνηθισμένη νοητική ερμηνεία. Το κάνω αυτό με τους εξής τρόπους.

Πρώτον, βασιζόμενος σε αφηγηματικά στοιχεία του κειμένου της Παραβολής, ειδικότερα στο πρωτείο που έχουν τα ρήματα έναντι των επιθέτων στην αφήγηση.

Δεύτερον, καταδεικνύοντας τις ηθικές και συναισθηματικές αντινομίες της Παραβολής.

Τρίτον, χρησιμοποιώντας πειράματα σκέψης για τις επιλογές καθενός των τριών προσώπων της Παραβολής.

Τέταρτον, δανειζόμενος όρους από τη σύγχρονη νευροεπιστήμη για την προσέγγιση των συμπεριφορών των τριών προσώπων.

Καταλήγω στο ότι τα πρόσωπα προϋποθέτουν το ένα το άλλο ως μέλη ομάδας και ότι η Παραβολή περιγράφει τις προκλήσεις της συνύπαρξής τους. Η συγχώρεση (και η επακόλουθη αυθαιρεσία έναντι του απλού ανταποδοτικού νόμου που επικαλείται ο μεγαλύτερος αδελφός) προκύπτει ως ένας τρόπος αντιμετώπισης των δυσχερειών αυτών.

Εισαγωγή

Η Παραβολή είναι γραμμένη με οικονομία και δομημένη γραμμικά: ένας γιός που πήρε ό,τι περιουσία είχε και έφυγε από το σπίτι του για να κάνει την τύχη του, απέτυχε όμως και γυρνάει παρακαλώντας τον πατέρα του να τον βοηθήσει. Ο πατέρας τον δέχεται πίσω με αγάπη, παρά τις αντιδράσεις του μεγαλύτερου γιού. Η γραφή είναι λιτή και οι προσδιορισμοί που χρησιμοποιούνται είναι τα απολύτως απαραίτητα: (νεώτερος, μακράν, ασώτως) .

Τα ρήματα αντιθέτως μας δίνουν εδώ τις ισχυρές παραστάσεις και κεντρίζουν τα συναισθήματά μας, όπως θα δούμε παρακάτω. Και τα τρία πρόσωπα περιγράφονται από τα ίδια τα ρήματα, όχι από αξιολογικούς χαρακτηρισμούς. Το ρήμα, δηλώνει την ενέργεια του κάθε προσώπου επί του περιβάλλοντος του ή επί του εαυτού του, αλλά και τα πάθη του προσώπου που προέρχονται από το περιβάλλον. Εμείς ερμηνεύουμε τις ενέργειες αυτές των προσώπων στην Παραβολή.

Το επίθετο κολλάει μια ετικέτα. Εδώ δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου χαρακτηρισμοί.

Πουθενά ο μικρός γιός δεν περιγράφεται ως *άσωτος*, είναι απλά ο Νεώτερος

Πουθενά ο πατέρας δεν περιγράφεται ως *φιλεύσπλαχνος*, είναι μόνο ο «πατήρ».

Ούτε ο μεγάλος γιός ως *μικρόψυχος, συντηρητικός, ακραίος, κακός* ή οτιδήποτε άλλο, μαθαίνουμε μόνο ότι είναι ο «πρεσβύτερος».

Επίσης πουθενά δεν αναφέρεται η λέξη *αμαρτία* ή *αμαρτωλός*, μόνο ο ίδιος ο Νεώτερος χρησιμοποιεί τον αόριστο Β του ρήματος «ἤμαρτον» αναφερόμενος στον εαυτό του.

Θα επανέλθω στην σημασία της αφηγηματική αυτής τακτικής αργότερα.

Προς το παρόν ας δούμε τα πρόσωπα και τα συναισθήματα που μας προκαλούν μέσω των ρημάτων.

Κάθε πρόσωπο προκαλεί ανάμεικτα συναισθήματα και μας φέρνει αντιμέτωπους με αντινομίες.

Ας ξεκινήσουμε από τον Νεώτερο.

Μας προκαλεί οίκτο. Πήρε μια απόφαση, αλλά ατύχησε (και το τονίζω αυτό, ατύχησε, θα επιστρέψω σε αυτό το σημαντικό σημείο) και έτσι:

«ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι»

Και κατέληξε:

«ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν»,

«ἔπεμψεν βόσκειν χοίρους»,

Και ο νεώτερος έτρωγε όπως τα γουρούνια, μεγάλη η ταπείνωση.

«ἔπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι»,
«οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ».

Βλέποντας την συντριβή του τον λυπόμαστε και καταλαβαίνουμε, τον υποστηρίζουμε να μετανοήσει και να γυρίσει. Συναισθανόμαστε γιατί παλιννοστεύει:

«εἰς ἐαυτὸν δὲ ἐλθὼν», ήρθε στα συγκαλά του,
«λιμῷ καὶ ἀπόλλυμαι», πεινώ και χάνομαι έλεγε,
«ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανόν»

Ελέγχουμε όμως τον Νεώτερο και για την αμυαλιά του, για το ότι παράτησε τον πατέρα του αλλά και για τον έκλυτο βίο του· ίσως και για το ότι όταν τα βρήκε δύσκολα γύρισε στον μπαμπά του:

«πορεύσομαι προς τον πατέρα», πάω πίσω στον μπαμπά μου,

Τα ξοδεύει όλα γλεντώντας.

«διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως»

Πήρε δηλαδή μια απόφαση, τα έκανε χάλια, τα βρήκε σκούρα και γύρισε πίσω. Πόσο καλό είναι αυτό; Πώς καν ξέρουμε ότι δεν θα το ξανακάνει. Η συντριβή του είναι πραγματικά ηθική ή απλώς οικονομική; Έχει όντως μετανοήσει;

Ο πατέρας επίσης γεννά διαφορετικά συναισθήματα και μας φέρνει αντιμέτωπους με αντινομίες.

Από τη μία, μας γεννά αισθήματα χαράς, συμμετοχής μας,, ως αναγνωστών, στη συγχώρεση, στην αγάπη που χωράει τον άλλον

ο πατέρας

«~~εὐ~~εσπλαχνίσθη», σπλαχνίσθηκε το παδί του

«ἐπέπεσεν τον τράχηλον αὐτοῦ»

«και κατεφίλησεν», τον αγκάλιασε και τον φιλούσε στο λαιμό

Είναι συγκινητική αυτή η στιγμή.

Από την άλλη, η στάση του προκαλεί το αίσθημα που έχουμε για το τί είναι δίκαιο. Όχι μόνο δεν τιμωρεί τον γιό που παρέκκλινε αλλά φαίνεται να τον επιβραβεύει κιόλας—να ανταμοίβει την κακή συμπεριφορά. Δεν τον δέχεται απλά, αλλά κάνει και ολόκληρο γλέντι:

«δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε»

Ας δεχόταν τον Νεώτερο--τον επονομαζόμενο και Άσωτο--αλλά χωρίς τυμπανοκρουσίες.

Η φιλευσπλαχνία του είναι γλυκύτατη, είναι όμως και προβληματική. Ας κάνουμε λοιπόν ένα πείραμα σκέψης.

Έστω ότι ο μικρός γιός ξαναέφευγε, θα ξαναέβαζε να σφάξουν τον μόσχο τον σιτευτό;
Έστω ότι ο μεγάλος γιός έφευγε, θα φερόταν με τον ίδιο τρόπο;
Επίσης, με αυτήν του τη συμπεριφορά ο πατέρας, πόσο αυξάνει την πιθανότητα να κάνει κάτι αντίστοιχο ο άλλος γιός.
Οφείλει ο κάθε πατέρας να ακολουθήσει την συμπεριφορά του φιλεύσπλαχνου;
Και κάθε στιγμή, σε κάθε περίπτωση;
Από τη βρεφική ηλικία;
Τέλος, δεν έχει ευθύνη να αποτρέψει ο πατέρας με ό,τι μέσο έχει την ασωτεία του γιού; Τόσο για τον ίδιο, όσο και για όσους θα την υποστούν (π.χ. τις πόρνες).

Ο Πρεσβύτερος, ο μεγαλύτερος γιός μας προκαλεί όμως και αποστροφή ή μικροψυχία του και το ότι μιλάει άσχημα για τον αδελφό του:

«ο καταφαγών σου τον βίον μετά των πορνών»

Μας προξενεί όμως και συμπάθεια με το ότι ήταν συνετός και πιστός στον πατέρα του. Δούλευε στα κτήματά της οικογένειας, κόπιαζε για τον πατέρα, φύλαγε τα κτήματα:

«τοσαύτα ἔτη δουλεύω σοὶ καὶ»

Και κατανοούμε κάπου και την απογοήτευσή του που μετατρέπεται σε οργή:

«ὠργίσθη δε καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν»

Η τυπολογία θα τον θέλει κακό, μικρόψυχο. Γιατί να μην εξανίσταται όμως; Λογικό δεν είναι να απογοητεύεται; Ο μόσχος ο σιτευτός θράφηκε από τους δικούς του κόπους όλα αυτά τα χρόνια. Είναι εύκολο να στρέφεται κανείς κατά του μεγάλου αδελφού, ειδικά εκκινούμενος από την μεταμοντέρνα ελευθεριότητα. Επίσης, η φιλευσπλαχνία είναι γενικώς εύκολη με τα λεφτά των άλλων. Σκεφτείτε όμως να υπάρχει γενική σπάνη αγαθών και να δουλεύατε επί χρόνια για να πρέπει να θρέφετε έναν μέθυσος, τεμπέλη, ο οποίος ευχαριστιόταν με τον αγοραίο έρωτα. Θα του δίνατε τα λεφτά σας και την περιουσία των παιδιών σας; Πόσα θα του δίνατε και για πόσο; άλλωστε «ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.» «τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν» «σύ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας» Γιατί μια απλή ιστορία να μας εκλύει συναισθήματα που μπορεί να συγκρούονται μεταξύ τους.

Σίγουρα δεν θα δύσκολο να μας έχει δοθεί μια Παραβολή που να λέει το ίδιο πράγμα που νομίζουμε ότι λέει η Παραβολή του Ασώτου, χωρίς να περιέχει τέτοιες εντάσεις. Αν το «νόημα» είναι η συγχώρεση της αμαρτίας, θα μπορούσε η Παραβολή να είναι γραμμένη ευκολότερα.

Γιατί να υπάρχει μεγαλύτερος αδελφός;

Γιατί να «υπερβάλει» ο πατέρας με τα δώρα του;

Τα πράγματα όπως βλέπουμε γίνονται πολύ περίπλοκα όταν πάψουμε να βασιζόμαστε στα επίθετα που προβάλλουμε πάνω στους πρωταγωνιστές για να κάνουμε απλοποιητικές τυπολογίες.

Ένας τρόπος είναι είτε να μην διαβάζουμε το Ευαγγέλιο (το πιο σύνηθες στις ημέρες μας, άλλωστε), ο άλλος είναι να το διαβάσουμε όπως μας δίδεται, με κάποια δηλαδή ερμηνεία πιεσμένη πάνω στην ιστοριούλα.

Ρωτάω ξανά. Γιατί δεν υπάρχουν ετικέτες, γιατί δεν υπάρχουν επιθετικοί προσδιορισμοί της προσωπικότητας;

Κάνω δύο εικασίες.

Η πρώτη έχει να κάνει με το ότι καθένα μας μετέχει στην αμαρτία, στην αστοχία δηλαδή (για να χρησιμοποιήσουμε την αρχική έννοια του όρου). Όλοι κάνουμε υπολογισμούς και σφάλουμε, όλοι μπαίνουμε λίγο ή πολύ στον ρόλο καθενός των πρωταγωνιστών, ειδικά ως μέλη οικογένειας.

Ως γονείς πόσες φορές δεν βρισκόμαστε στη θέση του Πατέρα, προφανώς σε μικρότερη κλίμακα, αλλά αντιμέτωποι με την παράβαση;

Ως αδέρφια, συνάδελφοι κλπ, πόσες φορές δεν έχει αισθανθεί κανείς αδικημένος και δεν κακίσαμε;

Πόσες φορές κάποιος ως γιός, αδελφός ή σύζυγος δεν αναγκάστηκε να γυρίσει πίσω, στην οικογενειακή εστία μετά από μία ήττα;

Αντί για τυπολογία, έχουμε γεγονότα και την ανθρώπινη κατάσταση που μας βάζει σε πολλούς διαφορετικούς και συχνά αντιθετικούς ρόλους καθημερινά.

Αν το δει κανείς δε αναπτυξιακά, στον ρόλο του ασώτου μπαίνει (πιθανολογικά μιλώντας) κανείς συχνά στην εφηβεία, στο ρόλου του πιό αυστηρού πατέρα στην μεσήλικη ζωή και στον ρόλο του φιλεύσπλαχνου πλέον ως παππούς ή γιαγιά.

Αμαρτάνουμε--δεν πετυχαίνουμε τον στόχο μας--σε αυτόν τον ρόλο τον οποίον μας δίνει η ζωή και η στοχαστικότητα της.

Αυτό με οδηγεί στη δεύτερη εικασία η οποία είναι ότι κάθε μια συμπεριφορά είναι όχι μόνο συνήθης, αλλά και υπό ορισμένες συνθήκες απαραίτητη. Θα χρησιμοποιήσω κάποια επιστημονική ορολογία εδώ αλλά θα προσπαθήσω να την εξηγήσω· αναγράφω τους αγγλικούς όρους όχι για λόγους ξενοπληξίας, αλλά για να μπορεί όποιος θελήσει να ανατρέξει στην βιβλιογραφία.

Ας πάρουμε τον Νεώτερο. Αυτός παίρνει το μερίδιό του και φεύγει να κάνει την τύχη του.

Εδώ αξίζει να θυμηθούμε το Ιδιόμελο που αναφέρεται στην ασωτεία (Β' Κυριακής τῶν Νηστειῶν):

«Χαλινούς αποπτύσας τους Πατρικούς» μας λέει.

Πήρε δηλαδή την απόφαση να ξεφύγει από την πατρική κυριαρχία. Να φύγει από τα χωράφια--να πούμε ότι πήγε να κάνει την τύχη του στην πόλη;

Το Ιδιόμελο μας λέει ότι το έκανε

«άσάτω φρενί»,

ότι το έκανε από τρέλα, δηλαδή. Γιατί να είναι τρέλα και όχι ένας διαφορετικός υπολογισμός;

Καταρχήν είναι ο νεώτερος και δεν θα κληρονομήσει πολλά (από όσο ξέρω στον Ιουδαϊσμό ο πρωτότοκος παίρνει τη διπλή κληρονομιά), σκέφτεται ότι μπορεί να έχει μεγαλύτερες ανταποδόσεις επενδύοντας στον να πάει στην πόλη . Ξέρουμε γενικώς ότι οι μετανάστες στον Νέο Κόσμο, στην Αυστραλία και την Νέα Ζηλανδία ήταν οι μή πρωτότοκοι υιοί ευγενών. Οι δευτερότοκοι προσπάθησαν να κάνουν την τύχη τους.

Ο Νεώτερος παίρνει ένα ρίσκο (risk taking), ίσως παρορμητικά (impulsively), ίσως όμως και ευλόγως.

Μπορεί να πει κανείς ότι ακολουθεί μια διαφορετική στρατηγική μεγιστοποίησης των αγαθών του. Κάνει αυτό που λέμε explore, κάνει εξερεύνηση του περιβάλλοντός του για να βρεί αγαθά (π.χ. πάει να κυνηγήσει ή βρεί χωράφια αλλού). Εν αντιθέσει προς τον πρεσβύτερο που κάνει exploit, εκμεταλλεύεται όσο μπορεί το υπάρχον περιβάλλον του.

Αυτές είναι διαφορετικές στρατηγικές--**explore vs exploit strategies** της ονομάζουμε στην βιολογία --που θεωρούμε ότι χρησιμοποιούν τα ζώα και ο άνθρωπος αναλόγως προς τις περιστάσεις του περιβάλλοντος ώστε να επιζούν.

Το Ιδιόμελο μας λέει παρακάτω ότι:

«τροφής δε λειπόμενος, βεβαιούσης καρδίαν, πρὸς καιρόν λιπαίνουσας, ηδονὴν ἐσιτούμην»

Ας προσπαθήσουμε να το καταλάβουμε αυτό καλύτερα.

Του έλειπε, λέει, εκείνη η τροφή που θα του γέμιζε την καρδιά με βεβαιότητα, εκείνη που θα βεβαίωνε την καρδιά του. Επειδή του έλειπε αυτό έτρωγε-σιτιζόταν από την ηδονή.

Να το ξαναπώ αλλιώς. Στον Νεώτερο έλειπε η βεβαιότητα--η οικονομική, εκείνη της αγάπης που δίνεται από τους γονείς, μπορεί και να την είχε αλλά να μην το ήξερε ο ίδιος, ποιός ξέρει; Σε κάθε περίπτωση βλέπουμε ότι βρίσκεται σε κατάσταση αβεβαιότητας. Και πάλι ξέρουμε ότι ως οργανισμοί σπεύδουμε να μικρύνουμε όσο μπορούμε την αβεβαιότητα (*reduce uncertainty*) και αυτό το κάνουμε χρησιμοποιώντας στρατηγικές εξερευνήσεως, τρέπεται στην αύξηση της στοχαστικότητας της συμπεριφοράς και πρὸς αβέβαιες λύσεις.

Και τρεφόταν από την ηδονή ο Νεώτερος. Εδώ ο υμνωδός προφανώς κάνει διάκριση των ηδονών σε χαμηλές και υψηλές, πρόσκαιρες και αιώνιες. Εδώ την ηδονή αυτή που αναζητά ο νεώτερος την ονομάζει «πρὸς καιρόν λιπαίνουσας», εφήμερη ηδονή και, παρακαλώ προσέξτε πώς την χαρακτηρίζει αυτή την ηδονή ο υμνωδός. Την λέει λαδερή, λαδιάρικη, ο Άσωτος λαδώνει το άντερό του. Παίζει ο υμνωδός με το «λιπαίνουσας» και το προηγούμενο «λειπόμενος».

Μα στην αβεβαιότητα επάνω, τί άλλο να κάνει ο νεώτερος; Μπορούμε να πούμε ότι χρησιμοποιεί έναν αλγόριθμο, a greedy algorithm στην γλώσσα των υπολογιστικών επιστημών, ψάχνει να βρει την πρόσκαιρη λύση που θα του δίνει την μέγιστη ηδονή, έστω και για λίγο. Με αυτόν τον τρόπο παίρνει τις αποφάσεις του μέσα στην αβεβαιότητα.

Εδώ είναι εύκολο να γίνει σύγχυση. Να πούμε ότι είναι κακό από μόνο του, αφ'εαυτού, το να βρίσκεται κανείς σε αυτήν την θέση. Είναι όμως; Αυτός που ονομάζουμε «άσωτος» χρησιμοποιεί μια στρατηγική κοινή σε όλο το ζωικό βασίλειο.

Μαλιστα είναι σημαντικό να πούμε ότι είναι κρίσιμο για ομάδες οργανισμών κάποιος από την ομάδα να πάρει ένα ρίσκο ώστε να φέρει πίσω το καινούριο στην ομάδα. Ο νεώτερος είναι ο καινοτόμος.

Είναι λοιπόν σημαντικό να πούμε ότι πήρε ένα ρίσκο και δεν του βγήκε. Ίσως επειδή ατύχησε (επέπεσε λιμός στη χώρα που πήγε, τον βρήκε η κρίση κλπ).

Η σύγχυση προκύπτει από το ότι κρίνουμε εκ του αποτελέσματος.

Επειδή απέτυχε.

Ας κάνουμε πάλι ένα πείραμα με τη σκέψη μας για να το καταλάβουμε καλύτερα.

Πώς θα ήταν αν ο Νεώτερος πετύχαινε;

Αν ο νέος, αντί για Άσωτος, γινόταν αυτό που λέγαμε Θεός από το Σικάγο;

Αν γυρνούσε νικητής και δαφνοστεφανομένος και έδινε εκείνος στον γηράσκοντα Πατέρα; Αν γυρνούσε και βοηθούσε τον κοπιάζοντα αδελφό.

Θα λέγαμε ακόμη ότι απέπτυσε τους πατρικούς χαλινούς;

Θα λέγαμε ακόμη ότι είναι «τάλας», ταλαίπωρος δηλαδή, όπως τον λέει ο υμνωδός;

Τον Νεώτερο τον λέμε ταλαίπωρο επειδή απέτυχε και επειδή η στρατηγική που δεν του βγήκε του έγινε τρόπος βίου. Δεν μπορούσε στη συνθήκη που βρέθηκε να έχει άλλη ηδονή πέραν της εφήμερης.

Δεν μπόρεσε να περάσει στην άλλη φάση της ηδονής.

Ζήτησε να μεταβεί λοιπόν

«εἰς ἀναμάρτητον χώραν, καὶ ζωηράν», αυτήν του πατέρα του, όπως λέει άλλο στιχηρο ιδιόμελο του αποψινού Εσπερινού.

Να σημειώσουμε επίσης ότι απαραίτητη συνθήκη του Νεώτερου μοιάζει ο Πρεσβύτερος. Είναι η ένδειξη της σταθερότητας και της συντηρήσεως. Στήριξε τον πατέρα, τήρησε τα πάτρια, τα φύλαξε και τα φυλάττει. Αλλά ζει και από αυτά, τα εκμεταλλεύεται .

Ας κάνουμε πάλι ένα πείραμα σκέψης. Τι θα γινόταν αν δεν υπήρχε ο μεγάλος αδελφός; Θα υπήρχε πατέρας, θα υπήρχε πατρική περιουσία καν; Η θα είχαν ξεμείνει τα χωράφια;

Ο Πρεσβύτερος είναι ο αφανής ήρωας, ο κάπως βαρετός συγγενής, ο οποίος όμως είναι πάντα εκεί. Εκείνος που δεν συγκινείται από την πρόσκαιρη ηδονή, έχει υπομονή.

Πάμε στον Πατέρα τώρα. Ο πατέρας είναι κυρίαρχος μέν, εξαρτώμενος δε.

Το πρώτο που χρειάζεται να παρατηρήσουμε είναι ότι ο πατέρας έδωσε το μερίδιο της περιουσίας του στον Νεώτερο όταν το ζήτησε.

«Καὶ δίδειεν αὐτοῖς τον βίον», Τους μοιράζει το βίος ο πατέρας.

Ο πατέρας είναι κυρίαρχος γιατί χορηγεί έτσι τις πρακτικές προϋποθέσεις της ελευθερίας--πάρε τα και κάνε ό,τι εσύ κρίνεις ως σωστό, φαίνεται να λέει στον γιό. Αν δεν είχε δώσει ο πατέρας ο μικρός γιός ίσως να μην είχε καν τα λεφτά για να πάει στην ξένη χώρα. Ούτε ο άλλος γιός θα μπορούσε να ακολουθήσει τον σταθερό του βίο χωρίς τη στήριξη του πατέρα.

Είναι επίσης κυρίαρχος γιατί η θέλησή του υπερισχύει του νόμου. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο. Η αποστασία του γιού αντί να καταργεί τον πατέρα τον εδραιώνει.

Γυρνάει ο γιός που ασώτευσε και ο πατέρας και αποφασίζει να του δώσει παραπάνω. Ο νόμος μάλλον θα τον περιόριζε. Όμως, όπως έχει λεχθεί αλλού, ο Πατέρας δρά ως κυρίαρχος αποφασίζοντας για την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης ('Souverän ist wer den Ausnahmezustand entscheidet').

Αυτή είναι θεμελιώδης κυριαρχική ιδιότητα του πατρός: πάνω από την τήρηση του νόμου τίθεται η βούληση του (που σε αυτά τα κείμενα ταυτίζεται με την δικαιοσύνη). Αμέσως μετά τα εορταστικά ιδιόμελα που ανέφερα παραπάνω ακούγεται στον Εσπερινό (όπως σε κάθε μεγάλο Εσπερινό) το:

«Παρῆλθεν ἡ σκιά του νόμου τῆς Χάριτος ἐλθούσης, ὡς γὰρ ἡ βάτος οὐκ ἔκαίετο καταφλεγομένη»

Η όπως λέγει αλλού υμνωδός, «ὅταν Θεός βούλεται, νικάται φύσεως τάξις»

Ο πατέρας όμως είναι και εξαρτώμενος.

Ο πατέρας σπλαχνίζεται και φιλάει τον γιό του στον λαιμό.

Χαίρεται γιατί γίνεται ξανά πατέρας ενός παιδιού--εκείνου που είχε χαθεί

«ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη»

Αυτή τη φράση τη λέει δύο φορές ο πατέρας. Πρώτα στους υποτακτικούς του, ύστερα στον μεγαλύτερο γιό.

«ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη»

Ο πατέρας λοιπόν ξαναγίνεται πατέρας ενός παιδιού και γίνεται κάτι παραπάνω από απλώς τηρητής του νόμου, αφού μπορεί να αναστείλει τον νόμο όταν προκύπτει η ανάγκη. Η αγάπη εδώ στην οποία γίνεται αναφορά όποτε μιλάμε για την φιλευσπλαχνία, δικαιοδοτεί τον πατέρα να κάνει την εξαίρεση, να κηρύξει την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης.

Όπως δε είπαμε και παραπάνω, ο πατέρας χρειάζεται τον μεγαλύτερο γιό, εκείνον που θα φυλάει τα χωράφια του, τον συντηρητικό τον βαρετό.

Πρίν φτάσω στα τελικά συμπεράσματά μου, καλώ τους ακροατές να κάνουν ένα ακόμη, τελευταίο πείραμα με τη σκέψη τους. Πώς πιστεύουν ότι το πήρε ο Πρεσβύτερος τελικά; Πείστηκε; Πόσο θα συνεχίσει να δουλεύει; Θα αποστατήσει και εκείνος; Θα ζητήσει παραπάνω; Θα αγκαλιάσει τον μικρό αδελφό του ή θα τον υπονομεύσει;

Συμπέρασμα:

Συνηθίζεται να διαβάζουμε την Παραβολή του λεγομένου Ασώτου με τρόπο τυπολογικό και βασιζόμενοι στο αντιθετικό σχήμα: αμαρτωλός - φιλεύσπλαχνος. Αυτό διευκολύνει την ανάγνωσή μας και την νουθεσία. Αφήνει όμως εκκρεμείς τις πολλές ηθικές και συναισθηματικές αντινομίες που εμπεριέχει η Παραβολή. Εδώ προτείνω πως μια ανάγνωση που παραβλέπει τον τυπολογικό και ηθικολογικό χαρακτήρα μας δίνει την δυνατότητα να επιλύσουμε αυτές τις αντινομίες. Η ανάγνωση αυτή βασίζεται στο να δούμε τους πρωταγωνιστές ως αλληλοεξαρτώμενα όντα που καλούνται να λάβουν αποφάσεις σε επισφαλή περιβάλλοντα. Ως μέλη δηλαδή ομάδος-οικογένειας που ενίοτε σφάλλουν (αμαρτάνουν) στις αποφάσεις τους. Καθένα τους ξεχωριστά υποφέρει από τις αποφάσεις του και ο ένας υποφέρει από τις αποφάσεις του άλλου. Ο νόμος ρυθμίζει τις σχέσεις γενικώς, αλλά καταργείται στις οριακές περιπτώσεις προς όφελος της σχέσης. Η κατάργηση αυτή μάλλον δεν είναι άνευ επιπτώσεων από μόνη της. Υπ' αυτήν την έννοια, η Παραβολή δεν συνταγογραφεί συμπεριφορές ή επιλογές, αλλά περιγράφει την περίπλοκη συνθήκη του βίου μας και κάποιες προσεγγιστικές μεθόδους για την επίλυσή τους.